

Ervaringsdeskundigheid inzetten in hulpverlening en preventie om stigma te verlagen

Jessica De Maeyer - Tijs Van Steenberghe - Didier Reynaert

VAD-studiedag 27 November 2020

**EQUALITY
RESEARCH
COLLECTIVE**

**HO
GENT**

Praktijkonderzoek naar de kruisbestuiving van kennis

**HO
GENT**

© Tijs Van Steenberghe

- Cocreatie in beeld: een ontmoeting tussen ervaringsdeskundigen en professionals in drie sectoren: de GGZ, de verslavingszorg en de jeugdhulp
- Co-creatieve trajecten met teams (praktijkwerkers, coördinatoren en beleidsmedewerkers en ervaringswerkers)

Definiëring van de centrale begrippen

Definiëring centrale begrippen

- Ervaringskennis
  - = het ontwikkelen van kennis op basis van de eigen belichaamde ervaringen en die van anderen met het leven in een maatschappelijk kwetsbare leefsituatie
  - De verbinding met andere verhalen
  - Analyse en reflectie in relatie tot andere kaders
  - Het begrijpen van de contexten waar die ervaring tot uiting komt
  - Gaat over meer dan het eigen verhaal

Drie posities van ervaringskennis

© Tijs Van Steenberghe

- De 'aandoening'
  - Ervaringskennis over bv. leven in armoede, met een verslaving, ...
  - En de wijze waarop hulpverlening (al dan niet) ondersteunend is
- Het biografische
  - De betekenis van het leven met een 'aandoening' in een volledig levensverhaal
  - Een mens is meer dan zijn problemen
- De link tussen een aandoening, levensverhaal en de samenleving
  - Focus op sociale in- en uitsluiting
  - Processen van de/stigmatisering

**HO
GENT**

Ervaringsdeskundigheid

- = het deskundig inzetten van collectieve ervaringskennis in het sociale domein
- = 1 manier om met ervaringskennis aan de slag te gaan
- = een vraag naar welke vaardigheden en competenties noodzakelijk zijn om in het sociale domein aan de slag te gaan én collectieve ervaringskennis duurzaam in te zetten?

Waarom was en is ervaringskennis belangrijk?

© Tijs Van Steenberghe

**HO
GENT**

Historische voedingsbodem

- De anonieme alcoholisten (jaren '30)
- Burgerrechtenbeweging (jaren '60)
- Anti-psihiatrie beweging (jaren '60 en '70)
- Therapeutische gemeenschappen (jaren '50)
- Cliënt en patiëntenbewegingen (jaren '70)
- Verenigingen waar armen het woord nemen (jaren '70)
- Herstelbeweging (jaren '70)

Drie logica's

- Ondersteunen van individuele processen
  - Bv. present zijn in een inloophuis om contact te leggen met mensen
- Het realiseren van toegankelijke en rechtvaardige hulp-, zorg- en dienstverlening
  - Bv. Samenwerkingsverbanden tussen zelfhulpgroepen en professionele hulpverlening
- Het erkennen en realiseren van burgerschap van mensen in maatschappelijk kwetsbare leefsituaties en nastreven van maatschappelijke verandering
  - Bv. De grote stap

Rollen die ervaringsdeskundigen opnemen*

Tabel 4

Rollen van ervaringswerkers; cijfers in percentages

Welke rol nemen of dienen ervaringswerkers op te nemen?		Ervaringswerkniveau n = 89
Kritische stem		48,8
Brugfiguur		43,8
Signaalfunctie		19,1
Ondersteuning		61,8
Leefwereld		28,1
Toegankelijkheid		22,5
Beleidsbeïnvloeding		37,1
Beeldvorming beïnvloeden		34,8
Geen specifieke rol		2,4

Ervaringsdeskundigen als beeldvormer in “de media”

- Bespreekbaar maken van “kwetsbaarheid”, verslaving,...
- Bieden van perspectief
- In beeld brengen hoe sociale uitsluiting en stigmatisering zich concreet manifesteren
- Opletten voor polarisatie
- Consequenties op latere leven
- Groot risico op individualiseren
- Niet uit het oog verliezen van meerwaarde van lotgenotencontact, zelfhulpgroepen en cliëntorganisaties
- Werken aan stigma = collectieve verantwoordelijkheid

**Hoe ervaringswerk kwaliteitsvol
inzetten vanuit een evenwaardige
positie
voor ervaringsdeskundigen?**

**HO
GENT**

Een evenwaardige positie

- Een evenwaardige positie voor ervaringsdeskundigen betekent:
  - Betaald worden?
  - Hetzelfde werk doen?
  - Een opleiding gevolgd hebben?

Een evenwaardige positie, maar...

© Tijs Van Steenberghe

- Betaald worden?
  - Verloning op basis van functie of diploma?
  - Levenservaring als anciënniteit?
  - Betaald worden als de ultieme vorm van erkenning?
  - Ervaringsdeskundigheid als nieuwe vorm van arbeidsintegratie?

**HO
GENT**

Een evenwaardige positie, maar...

- Hetzelfde werk doen?
  - Vrijwillig / betaald
    - Goedkope arbeidskrachten?
    - Wat met de concrete leefsituaties van mensen?
  - Statuut & mandaat
    - Formeel en informeel
    - Wat met de eigenheid van disciplines?
  - Ervaringsdeskundigheid als nieuwe discipline?
  - Wat betekent multidisciplinariteit?

Een evenwaardige positie, maar...

© Tijs Van Steenberghe

- Een opleiding gevolgd hebben?
  - Wat met de hiërarchie van ervaringen?
    - Tussen ervaringswerkers en –deskundigen
    - Tussen vrijwillig en betaald werk
  - Kan deskundigheid ontstaan zonder opleiding?
  - Toegankelijkheid van opleidingen
  - Verschil in tijd van opleidingstrajecten
  - Wat zijn de keuze mogelijkheden?
  - Elitengroep vs. de rest? Welke perspectieven verdwijnen dan?

**HO
GENT**

		Percentages
STATUUT (n=89)	Vrijwilliger	56
	Betaalde werknemer	28
	Zelfstandige basis	3
	Geen statuut	5
	Vrijwilliger en betaalde werknemer	5
	Betaalde werknemer en zelfstandige	1
	Vrijwilliger en geen statuut	1
OPLEIDING (n=89)	Geen opleiding	26
	Opleiding ervaringswerk	49,4
	Professionele opleiding	15,7
	Opleiding ervaringswerk en professionele opleiding	9

Wat zijn nu centrale discussies?

- Hoe kunnen we diverse vormen van kennis evenwaardig inbedden?
- Hoe waarderen en erkennen we diverse vormen van ervaringskennis en de situaties waar mensen inzitten?
- Hoe ontwikkelen we deskundigheid om in het sociale domein rechtvaardig en verantwoord te handelen?

**HO
GENT**

Concreteet

© Tijs Van Steenberghe

**HO
GENT**

Concreet

- Ontwikkel samen een gedragen visie in relatie tot de eigen context
- Ga op zoek naar de complementariteit van jullie expertise
- Vertaal de visie concreet, met aandacht voor:
  - Wederzijdse afstemming
  - Statuut & mandaat
  - Functies, taken en rollen
  - Durf keuzes te maken en te expliciteren
- Omkadering, coaching, intervisie garanderen
- Het realiseren van een kritische functie is ook een gedeelde verantwoordelijkheid

Concreet

- Plaatsen voor ervaringsdelen en gedeeld betekenis geven aan ervaringen
- De invulling van ervaringsdeskundigheid staat niet los van de context maar mag geen eenzijdig verhaal worden
- Het aan de slag gaan met ervaringskennis en ervaringen van mensen is een gedeelde verantwoordelijkheid
- Het opleidingslandschap houdt het onderscheid tussen ervaringskennis en professionele kennis in stand
- Ervaringskennis moet fundamenteel deel worden van hoe en waarover we kennis ontwikkelen, zowel in het werkveld als in onderzoek.

Besluit

**HO
GENT**

Ervaringswerk = ?

- Ervaringswerk is het collectief aan de slag gaan met ervaringskennis
  - = samenwerkingsverband
  - = gedeelde verantwoordelijkheid
  - = mee door (cliënt)ervaringen & ervaringskennis gestuurd
  - = erkenning van kruisbestuiving van kennis
  - = duidelijk doel...

Van Steenberghe, T., Reynaert, D., Roets, G., & De Maeyer, J. (2020). Ervaring werkt?! Ervaringskennis cocreatief inbedden in je organisatie. Uitgeverij Acco.

<http://www.acco.be/ervaringwerkt>

*Van Steenberghe, T., Reynaert, D., Roets, G., & De Maeyer, J. (2019). Ervaringswerk in de vermaatschappelijking van de geestelijke gezondheidszorg in Vlaanderen. Recente ontwikkelingen en uitdagingen voor de toekomst. *Orthopedagogiek; Onderzoek en Praktijk*. 58 (3-4), 59-78.

Van Steenberghe, T., Reynaert, D., & De Maeyer, J. (2017). Ervaringsdeskundigheid moet je politiseren. Sociale Vraagstukken.

Jessica.demaeyer@hogent.be

**Vragen?
Meer lezen?**

**HO
GENT**